

บทที่ 2

อัลกุรอาน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าในเรื่องอะซาอิเราะฮ์ผู้วิจัยพบอัลกุรอาน เอกสารตำราและงานวิจัยมากมายในสาขาวิชาอุศูลุดดีนที่เกี่ยวข้อง แต่ผู้วิจัยจะนำเสนอบางส่วนตามลำดับดังนี้

อัลกุรอานเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์

1. ความมีอยู่จริงของอัลลอฮ์(Wujud)

" إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ " (البقرة : 164)

ความว่า” แท้จริงในการสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน และดับเปลี่ยนกลางคืนและกลางวัน และเรือที่วิ่งอยู่ในทะเล พร้อมด้วยสิ่งที่อำนวยความสะดวกแก่มนุษย์ และน้ำ ที่อัลลอฮ์ได้ทรงให้หลั่งลงมาจากฟากฟ้า แล้วทรงให้แผ่นดินมีชีวิตชีวาขึ้นด้วยน้ำนั้นหลังจากที่มันตายไปแล้ว และได้ทรงให้สัตว์แต่ละชนิด แพร่สะพัดไปบนแผ่นดิน และในการให้ลมเปลี่ยนทิศทาง และให้เมฆซึ่งถูกกำหนดให้บริการ (แก้ออก) คั้นแปรไประหว่างฟากฟ้าและแผ่นดินนั้น แน่นอนล้วนเป็นสัญญาณนานาประการแก่กลุ่มชนที่ใช้ปัญญา”

(อัลบาเกาะเราะฮ์ : 163-164)

2. อัลลอฮ์ทรงดั้งเดิมและถาวร(Qidam-Baqa)

"هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ." (سورة الحديد : 3)

ความว่า “พระองค์ทรงเป็นองค์แรกและองค์สุดท้าย และทรงเปิดเผยและทรงมรณัมลับ และพระองค์เป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง”

(อัลฮาดีด : 3)

3. อัดลอสฺทรงแตกต่างกับของใหม่(Mukhalafatuh lilhawadis)

"لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ" (الشورى:11)

ความว่า“ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์และพระองค์ผู้ทรงได้ยินและมองเห็น“

(อัลชุกรอ :11)

"وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ" (الاحلاص:4)

ความว่า “และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนกับพระองค์”

(อัลฮักคาฮ:4)

4. อัดลอสฺทรงดำรงด้วยพระองค์เอง(Qiyamuhubinafsih)

"اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ" (البقرة : 255)

ความว่า“อัดลอสฺนั้น คือ ไม่มีผู้ที่เป็นที่เคารพสักการะใด ๆ นอกจากพระองค์เท่านั้น ผู้ทรงมีชีวิตผู้ทรงบริหารกิจการทั้งหลายโดยที่การง่วงนอน และการนอนหลับใด ๆ จะไม่เอาพระองค์ สิ่งที่อยู่ในบรรดาชั้นฟ้าและสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินนั้นเป็นของพระองค์ ใครเล่าคือผู้ที่จะขอความช่วยเหลือให้แก่ผู้อื่น ณ ที่พระองค์ได้ นอกจากด้วยอนุมัติของพระองค์เท่านั้น พระองค์ทรงรู้สิ่งที่อยู่เบื้องหน้าของพวกเขา และสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของพวกเขา และพวกเขาจะไม่ล้อมถึงใดจากความรู้ของพระองค์ไว้ได้ นอกจากสิ่งที่พระองค์ประสงค์เท่านั้น แก้อั้พระองค์นั้นกว้างขวางทั่วชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และการรักษามันทั้งสองก็ไม่เป็นภาระหนักแก่พระองค์ และพระองค์นั้นคือผู้ทรงสูงส่ง ผู้ทรงยิ่งใหญ่”

(อัลบะเกาะเราะฮะ:255)

5. อัลลอฮฺทรงเอกะ(Wahdaniyyah)

"وَاللَّهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ" (البقرة:163)

ความว่า “และผู้ใดที่ควรแก่การเคารพ สักการะของพวกเจ้านั้น มีเพียงองค์เดียว ไม่มีผู้ควรแก่การเคารพสักการะใด ๆ นอกจากพระองค์ ผู้ทรงกรุณาปรานีผู้ทรงเมตตาเสมอเท่านั้น”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ :163)

6. อัลลอฮฺทรงอนุภาพ(Qudrah)

"الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَّثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ" (فاطر:1)

ความว่า“บรรดาการสรรเสริญเป็นของอัลลอฮฺผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน ผู้ทรงแต่งตั้งมะลาอิกะฮฺให้เป็นผู้นำข่าว ผู้มีปีกสอง สาม และสี่ ทรงเพิ่มในการสร้างตามที่พระองค์ทรงประสงค์แท้จริง อัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงอนุภาพเหนือทุกสิ่ง”

(ฟาฏีร:1)

7. อัลลอฮฺทรงมีเจตนา(Iradah)

"وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا" (الانسان:30)

ความว่า“แต่พวกเจ้าจะไม่สมความปรารถนาได้ เว้นแต่ที่อัลลอฮฺ เป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(อัลอินซาน:30)

8. อัลลอฮฺทรงมีความรู้('Ilm)

"خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ" (التوبة:103)

ความว่า“(มุฮัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สมบัติของพวกเขาเป็นทาน เพื่อให้พวกเขาบริสุทธิ์ และล้างมลทินของพวกเขาด้วยส่วนตัวที่เป็นทานนั้น และเจ้าจงขอพรให้แก่พวกเขาเถิด

เพราะแท้จริงการขอพรของพวกเขาทำให้เกิดความสุขใจแก่พวกเขา และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรง
"ได้ยิน ผู้ทรงรอบรู้"

(อัตเตวาบะฮฺ:103)

9. อัลลอฮ์ทรงมีชีวิต (Hayya')

"اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ" (ال عمران:2)

ความว่า“อัลลอฮ์นั้นคือ ไม่มีผู้ที่เป็นที่เคารพสักการะใด ๆ นอกจากพระองค์เท่านั้น ผู้ทรงมีชีวิตอยู่
เสมอผู้ทรงบริหารกิจการทั้งหลายเป็นเบื้องบน (ในสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างและทรงบังเกิด”

(อัลสะอิมรอน:2)

10. อัลลอฮ์ทรงได้ยิน(Sami')

"قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ" (الانباء:4)

ความว่า“เขา(มุฮัมมัด) กล่าวว่า “พระเจ้าของฉันทรงรอบรู้ทุกคำพูด ทั้งในชั้นฟ้าและแผ่นดิน
พระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน เป็นผู้ทรงรอบรู้”

(อัลอันบียาต:4)

"قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى" (طه:46)

ความว่า“พระองค์ตรัสว่า “เจ้าทั้งสองอย่ากลัวแท้จริงข้าอยู่กับเจ้าทั้งสอง ข้าได้ยินและได้เห็น (ทุก
สิ่งทุกอย่าง)”

(ฏอฮา:46)

11. อัลลอฮ์ทรงมองเห็น(Basar)

"اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ" (الحج:75)

ความว่า“อัลลอฮ์ทรงคัดเลือกบรรดาทูตจากหมู่มะลาอิกะฮ์และจากหมู่มนุษย์ แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้
ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น”

(อัลหัจญ์ :75)

12. อัลลอฮฺทรงตรัส(Kalam)

"وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ تَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ
تُكَلِّمًا" (النساء: 164)

ความว่า“และมีบรรดาทูต ซึ่งเราได้เล่าถึงพวกเขาแก่เจ้ามาก่อนแล้ว และมีบรรดาทูตซึ่งเราได้
เล่าแก่เจ้าเกี่ยวกับพวกเขาและอัลลอฮฺได้ตรัสแก่หมู่ชาจริง ๆ”

(อันนิสาอู :164)

อัลกุรอานเกี่ยวกับศิฟาตเคาะบารียะฮฺ

1. พระหัตถ์ของอัลลอฮฺ

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ
بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا" (الفتح : 10)

ความว่า“แท้จริงบรรดาผู้ที่ให้สัตยาบันกับเจ้านั้นเสมือนกับว่าพวกเขาได้ให้สัตยาบันกับอัลลอฮฺพระ
หัตถ์ของอัลลอฮฺทรงอยู่เหนือมือของพวกเขา ฉะนั้นผู้ใดทำลาย (สัตยาบัน) ซึ่งแท้จริงเขาทำลาย
ตนเอง ส่วนผู้ใดปฏิบัติตามสัญญาที่เขาได้มีไว้กับอัลลอฮฺโดยครบถ้วน พระองค์ก็จะทรงตอบแทน
รางวัลอันใหญ่หลวงแก่เขา”

(อัลฟิถฮ :10)

2. พระพักตร์ของอัลลอฮฺ

"كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ" (الرحمن: 26-27)

ความว่า“ทุกสิ่งที่อยู่บนแผ่นดินย่อมแตกกัน และพระพักตร์พระเจ้าของผู้ทรงยิ่งใหญ่ทรงโปรด
ปรานเท่านั้นที่ยังคงเหลืออยู่” (อัลรอหฺมาน : 26-27)

3. ดวงเนตรของอัลลอฮ์

"اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ" (هود:37)

ความว่า“และเจ้าจงสร้างเรือภายใต้สายตาของเราตามคำบัญชาของเรา และอย่ามาพูดกับข้าถึงบรรดาผู้อธรรม แท้จริงพวกเขาจะถูก จมน้ำตาย”

(ฮูด :37)

4. ความสูงส่งของอัลลอฮ์

"أَأَمِنتُمْ مِّنْ فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورٌ" (الملك:16)

ความว่า “พวกเจ้าจะปลอดภัยหรือ จากการที่พระเจ้าทรงสถิต ณ ฟากฟ้าจะให้แผ่นดินสูบพวกเจ้าแล้วขณะนั้นมันจะหวั่นไหว”

(อัลมุลก : 16)

5. การมาของอัลลอฮ์

"كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا" (الفجر:21-22)

ความว่า“เรามีได้เมื่อแผ่นดินถูกทำให้สั่นสะเทือนเป็นผุยผง และพระเจ้าของเจ้าเสด็จมาพร้อมทั้งมะลาอิกะฮ์ (เทวทูต) เป็นแถวฯ ”

(อัลฟัจญร : 21 – 22)

อัลหะดีษเกี่ยวกับศิฟัตเคาะบารียะฮ์

1. ท่านสนออะนัส อิบน์ มาลิก เราะฎียัลลอฮุอันฮุม¹² ได้รายงานคำพูดจากท่านนบี(ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลิม)ดังนี้

" لا تزال جهنم يلقي فيها وتقول : هل من مزيد حتى يضع رب العزة فيها قدمه فيتروى بعضها إلى بعض وتقول : قط قط بعزتك وكرمك ولا يزال في الجنة فضل حتى ينشئ الله لها خلقا فيسكنهم فضل الجنة " رواه البخارى فى كتاب الايمان باب: 12 الرقم: 6661 (ابن حجر: 4/1986)

¹² เราะฎียัลลอฮุอันฮุมมาแปลว่าขออัลลอฮ์ทรงให้ความพอพระทัยต่อทั้งสองท่าน

ประเทศอิรัก ผู้ยิ่งใหญ่ของโลกอิสลาม เจ้าของสำนักคิดอัลอัซฮะรียะฮ์ ท่านอิมามเกิดปี 260 ฮ.ศ. และท่านเสียชีวิตในปี324

2. การศึกษาและคณาจารย์ของท่าน

หัมมาด (Hammad Ibn Muhammad, 1410: 2) ได้อธิบายประวัติการศึกษาของอิมามอnulหะสันอัลอัซฮะรียะฮ์ในหนังสือ 'Aqidah Imam Abi al-Hasan al-Ash'ari ว่า "ท่านอิมามได้ศึกษาวิชาอัลหะดีษจากอัลหาฟิซ¹³ชะกาเรีย อิบนูยะหฺยา อัศสาฎิยะฮ์ และจากครูหลายท่าน เขาได้ศึกษาวิชาอัล-กะลามจากครูคนหนึ่งชื่ออะบูอะลีอัลญุบาอีย¹⁴ ซึ่งเป็นปรมาจารย์ของสำนักคิดมุกตะซิละฮ์และเป็นพ่อเลี้ยงของอิมามอnulหะสัน

3. งานเขียนของอิมามอnulหะสันอัลอัซฮะรียะฮ์

อิมามอnulหะสันอัลอัซฮะรียะฮ์มีผลงานหลายเล่ม อิบนูอะสะกีร์(Ibn 'Asakir,1984:128.136)ได้กล่าวว่า งานเขียนของอิมามอnulหะสันมีกว่า300เล่มผู้วิจัยขอเสนอเป็นตัวอย่างดังนี้

1. al-Fusul Fi al Rad Ala Mulhidin WA al-Kharijin 'ani al millah
2. al-Mujaz
3. Kitab Fi khalqi al-'amal
4. Kitab Fi al-Istita'ah
5. Kitab Kabir Fi al Sifat
6. Kitab Fi Jawaz ru'yah allah Fi al sifat
7. Kitab kabir Fi Ikhtilaf al Nnas Fi asma' wa al-Ahkam wa al-khas wa al 'am
8. Kitab Fi al rad 'alaMujassmah
9. Allam' al-Kabir
10. al-lam' atsaghir
11. Maqalat Islamiyyin

¹³ อัลหาฟิซคือผู้ที่ท่องจำอัลกุรอานหรืออัลหะดีษหรือผู้เชี่ยวชาญสายรายงานอัลหะดีษ

¹⁴ อะบูอะลี อัลญุบาอียคือพ่อเลี้ยงของอิมามอnulหะสัน อัลอัซฮะรียะฮ์มีที่กเติมว่าอะบูอะลิมุหัมมัด อิบนูอัับดุลวะฮฺฮาบ อัลบัคร์ีย เป็นปรมาจารย์ของสำนักคิดมุกตะซิละฮ์เกิด (ฮ.ศ.235) และท่านสิ้นชีวิตในเมืองบัคเราะฮ์ (ฮ.ศ.303) (Abu al-Hasan al -Ahs'ari ,n.d: 1/236)

12. al-Ibanah

13. Risalah ala Ahlathagri

4. บรรดาลูกศิษย์ของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์

ศิษย์ของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์มีหลายท่าน บางท่านได้ศึกษาจากอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์เองและบางท่านได้ศึกษาจากศิษย์ของท่านอิมามราชซึ่งดังต่อไปนี้นี้เป็นบรรดาลูกศิษย์ที่ศึกษาจากอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์โดยตรง

- 1.อะบูอับดุลลาฮฺ อิบนู มุญาฮิด อัลบัศรีย์
2. อะบู อัลหะสันอัลบาฮิลีย์ อัลบัศรีย์
3. อะบูอัล หุเส็น อัลชโรซีย์
4. อะบู บักร กอฟฟาล อัชชาซีย์
- 5.อะบูสัลส์ีย์ อัศคออูลุกีย์ อันนัยสะบูรีย์
- 6.อะบูซายิด อัลมรวซีย์
- 7.อะบูอับดุลลาฮฺ อิบนูเคาะฟีฟ อัชชโรซีย์
- 8.อะบูบักร์อัลญุรญานีย์
- 9.อะบูลหะสัน อับดุลอะซิช อิบนูมุหัมมัดอิบนูอิสหาก อัลญอบะรีย์
- 10.อะบูลหะสันอะลิอิบนูมุหัมมัดอิบนู มะฮ์ดีย์อัลญอบะรีย์
- 11.อะบูญะฟีย์อัสละมีย์ อัลบัฆดาดีย์
- 12.อะบูอับดุลละฮฺ อัลอัศปะซานีย์
- 13.อะบูมุหัมมัดอัลกูรอซีย์ อัศศุซุรีย์
- 14.อะบูบักร์ อัลบุคอรีย์
- 15.อะบูมันศูร์ อันนัยสะบูรีย์ ((Ibn 'Asakir,1984:177-228)

5. อะกีดะฮฺของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์

อิบนูอะซากิร(Ibn Asakir, 1984:40-41) ได้อธิบายการวิวัฒนาการอะกีดะฮฺ ของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์ในหนังสือTabyin alkadhbi almuftira ว่า “อะกีดะฮฺของอิมามอบุลหะสัน อัลอัชอะรีย์มีการวิวัฒนาการเป็น 3 ช่วงระยะ” ดังต่อไปนี้

ช่วงที่หนึ่ง:ท่านมีความคิดแบบมูตะฮิละฮฺเป็นระยะเวลา40 ปีและท่านเป็นแกนนำของพวกเขา

ช่วงที่สอง: ต่อมาอิมามอบุลหะสัน ได้ถอนตัวจากสำนักคิดมูตะซิลละฮ์แล้วเขาก็มีความกระวนกระวายใจ หลังจากนั้นท่านหันไปตามแนวความคิดของอิบนุกุลลาบ¹⁵ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยืนยันคุณลักษณะของพระเจ้า และ ตีความบางคุณลักษณะที่ปรากฏในอัลกุรอานอัลหะดีษ โดยใช้หลักฐานเหตุผลทางปัญญามาอธิบาย

ช่วงที่สาม: ท่านอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์ได้กลับสู่แนวทางของสลัฟซึ่งเป็นสำนักคิดของอิมามอะหมัดอิบนุหัมบัลและได้ถือแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดสุดท้ายก่อนที่ท่านจะเสียชีวิต เพราะท่านได้อธิบายแนวคิดเหล่านี้ในตำราของท่านชื่อ (Risalah ila ahli thaghr และ Maqalat al-islamiy)

การวิวัฒนาการทางอะกีดะฮ์ของท่านอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์ มี 3 ช่วงเวลาดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ ด้วยลักษณะดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าอะฮาอิเราะฮ์น่าจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง: อะฮาอิเราะฮ์ที่ยึดถือแนวคิดของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์ในช่วงเวลาที่ท่านอยู่กับมูตะซิลละฮ์เป็นเวลา 40 ปี อะฮาอิเราะฮ์กลุ่มนี้มีความคิดแบบมูตะซิลละฮ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตีความหมายอายะฮ์อัลกุรอานและอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่พวกเขาอ้างว่าเป็นมุตะซาฮิสาต¹⁶

กลุ่มที่สอง: อะฮาอิเราะฮ์ที่ยึดถือแนวความคิดของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์ในช่วงที่อยู่กับแนวความคิดของอิบนุกุลลาบ อะฮาอิเราะฮ์ในกลุ่มนี้มีความคิดแบบอิบนุกุลลาบ หรือที่บรรดาปราชญ์เรียกว่ากุลลาบียะฮ์ กลุ่มนี้น่าจะเป็นกลุ่มอะฮาอิเราะฮ์ส่วนใหญ่ที่แพร่หลายในโลกมุสลิม และในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

กลุ่มที่สาม : อะฮาอิเราะฮ์ที่ยึดถือแนวความคิดของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์ ในช่วงเวลาที่ท่านกลับสู่แนวทางของสลัฟ อะฮาอิเราะฮ์กลุ่มนี้เป็นอะฮาอิเราะฮ์แบบสลัฟ

6. ความกระวนกระวายใจและการกลับตัวของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีย์(260-322ฮ.ศ.)

ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วว่าอะกีดะฮ์ของท่านมีสามช่วง แต่เดิมท่านอยู่ในสำนักของมูตะซิลละฮ์เป็นเวลา 40 ปี หลังจากนั้นท่านได้ไปอยู่กับแนวคิดของกุลลาบียะฮ์ และท้ายสุดท่านได้กลับสู่แนวทางสลัฟ โดยท่านได้ยึดถืออะกีดะฮ์ของอิมามอิบนุหัมบัล (al-Ash'ari:1981:17) และท่าน

¹⁵ อิบนุกุลลาบ คืออับดุลลอฮ์ บินิ สะฮีด อิบนุกุลลาบเป็นนักปราชญ์แนวหน้าคนหนึ่งในบรรดานักปราชญ์ของอะฮ์ลุลละฮ์ลามเสียชีวิตนหลังจาก (ฮ.ศ.)240(Ibn Hazmi, 1985:5/71)

¹⁶ โองการอัลกุรอานหรือคัลนะดีษที่มีหลายความหมาย(al Suyuti, 1991:1/23)

ไม่ได้ตีความอายะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับศิฟาดโดยท่านได้อธิบายใน ตำราของท่านคือ al-Ibanah โดยสรุป ดังนี้

ท่านได้ยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮ์ตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษโดยไม่มี การตีความเป็นความหมายอื่น ท่านได้อธิบายว่า คุณลักษณะของอัลลอฮ์นั้นเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมกับพระองค์ มีความแตกต่างกันกับสรรพสิ่งที่ถูกสร้าง โดยไม่สามารถจะเปรียบเทียบกับพระองค์ได้ เช่น การสถิตย์ของอัลลอฮ์บนบัลลังก์ดังที่อัลลอฮ์ตรัสว่า

"الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى" (طه:5)

ความว่า “พระเจ้าทรงกรุณาปรานีทรงสถิตย์บนบัลลังก์ “

(ฎอฮา: 5)

การสถิตย์ของพระองค์แตกต่างกับการสถิตของมนุษย์ซึ่งต้องสถิตย์ ณ ตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดเป็นตำแหน่งที่มีขอบเขตที่แน่นอนและในเวลาที่ไม่แน่นอน(Al-Ash'ari:18-19) และท่านได้อธิบายเรื่องนี้ในตำราของท่านที่มีชื่อว่าMaqalatAl-Islamiyyin (Al-Ash'ari :1990 : 1/345-350)

ปราชญ์สำคัญในสำนักอะชาอิเราะฮ์

ปราชญ์สำคัญของสำนักอะชาอิเราะฮ์ที่มีชื่อเสียงและแพร่หลายในโลกมุสลิมมีหลายท่าน เช่นดังต่อไปนี้

1. อิมามอัลหะรอมัยน อัลญุวัยนีย์ (Imam al - Haramain al - Juwaini) มีชื่อเต็มว่าอับดุลมะอาลีย์ อับดุลมาลิก อิบนูอับดุลละฮ์ อิบนูซุฟ อัลญุวัยนีย์ อันนัยซาบุรีย เป็นปราชญ์อาวุโสของมัซฮับอัชชาฟีอีย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญวิชาฟิกฮ์ อูศูลฟิกฮ์และมีผลงานเกี่ยวกับวิชาฟิกฮ์ อูศูลฟิกฮ์และอิลมุทกะลาม ตัวอย่างหนังสือวิชาฟิกฮ์ของท่านคือ "Nihayah al-Muttalib Fi dirayah al-madhahib"

ตัวอย่างหนังสือของท่านเกี่ยวกับอูศูลฟิกฮ์ คือ "al-burhan Fi usul al-fiq"

ตัวอย่างหนังสือของท่านที่เกี่ยวกับอิลมุทกะลามคือ

1. Irshad ila qawa' id al-Adillah Fi Usul al-I'tiqad.
2. al Shamil Fi Usul al Din
3. al- 'Aqidah al Shamiyyah.
4. Masa il al-imam Abd al-hag al Siql wa al-Ajwibah li-Imam Abi ma 'ali
5. Lam al-alDillah fi qawa'id Ahli al Sunnah wa aljama'ah
6. Risalah Fi Ithbat al-istiwa' wa al-fawqiyah (Ahmad abd latif: 1993:62).

2. อัลอิหม่ามอัลฆอซาลี มีชื่อเต็มว่า อะบูฮามิด อิบน์ มุหัมมัด อิบน์มุหัมมัด อิบน์ อะห์มัด อัลญุสซีย์ อัลฆอซาลี เกิด (450 ฮ.ศ.) และท่านเสียชีวิต (505 ฮ.ศ.) มีความชำนาญในทุกสาขาวิชา โดยเฉพาะวิชาอุศูลฟิกฮ์ อิลมุลกะลามและซูฟี(Ibn Asakir: 1984:291-306) ตำราของท่านตามแนวทางอะชาอิเราะฮ์มีหลายเล่ม เช่น

- 1.al-Iqitasad Fi Usul al-I'tiqad.
- 2.al-Arba'in Fi Usul al Din wa al-Ghaib.

3. อัล-ชะฮริศตานีย์ มีชื่อเต็มว่า อับดุลฟัตหุ มุหัมมัด อิบน์อับดุลกะรีม อิบน์ อะบีบัคค์ บิดลือ มัชฮับอัชชาฟีอี๋ในด้านฟิกฮ์ เกิดปี (467 ฮ.ศ.) และเสียชีวิต (548 ฮ.ศ.) ตำราของท่านตามแนวอะชาอิเราะฮ์มีหลายเล่ม เช่น

- 1.Nihayah al-Iqdam Fi 'Ilmi al-kalam.
- 2.Musara 'ah al-Falsafah. (al Zerekly 1992 : 3/179)

4. ฟักรุดดีน อัรรอซีย์ มีชื่อเต็มว่า อะบูอับดุลละฮ์ มุหัมมัด อิบน์อุมร์ อิบน์ อัลหุสซัยนุ อัรรอซีย์ เป็นที่รู้จักในนาม อิบน์ คอติบอัรร็อย เป็นนักฟิกฮ์ของมัชฮับอัชชาฟีอี๋ เป็นผู้ชำนาญการในด้านฟิกฮ์ อุศูลฟิกฮ์และอิลมุลกะลาม ตำราของท่านมีหลายเล่ม เช่น

- 1.Mafatih al-Hghaib เป็นตำราเกี่ยวกับตัฟซีร
- 2.al-Mahsul Fi Usul al-Fiq เป็นตำราเกี่ยวกับอุศูลฟิกฮ์ และมีตำราที่เกี่ยวกับอิลมุลกะลามที่มีแนวคิดแบบอะชาอิเราะฮ์ ดังนี้

1. Usul al Din.
2. Asas al Taqdis.
3. Nihayah al-'Uqul Fi Dirayah al-Usul
4. Sharh asma' al Allah al-husna.
5. Matlab al-'Aliyah.

ท่านได้เสียชีวิตในปี (606 ฮ.ศ.) (Ibn kasir: 1985:13/60-62)

5. อะบูบักร์ อัลบะกิลลานีย์ มีชื่อเต็มว่า อัลกอฎีย์ อะบูบักร์ มุหัมมัด อิบน์ อัลญุฎ็อยฮิบ อิบน์ มุหัมมัด อิบน์ ญะฮ์ฟัร อิบน์อัลกอสิม เกิดที่เมืองบัสเราะฮ์ เขาได้อาศัยอยู่ในเมืองแบกแดด และเสียชีวิตในปี (327 ฮ.ศ.) (1013 ค.ศ.) (al-munjid:1965:75) มีผลงานเป็นตำราหลายเล่ม เช่น

1. I' jaz al-Quran.
2. Tambah al-awa il Fi Talkhis al Dala il

6. อัลบัยฮะกีฮ์ มีชื่อเต็มว่าอะนุบักร์ อะหมัด อิบน์ฮุสัยนุ อัลบัยฮะกีฮ์ (384-458) เกิดที่เมืองนัยซาบूर เป็นผู้เชี่ยวชาญวิชาหะดีษมีตำราของท่านเกี่ยวกับวิชาเคาะฮีดที่แพร่หลายและได้รับความนิยม เช่น

1. al-Asma' wa al sifat

2. al-Qada wa al-Qadar (al-munjid: 1965:121)

ปราชญ์ทั้งหกที่กล่าวมานี้ส่วนใหญ่ได้เคยยึดถือแนวคิดของอิมามอบุลหะสันอัลอัชอะรีฮ์ ในช่วงที่สองคือแนวกลุลาบียะฮ์แต่ต่อมาพวกเขาได้กลับตัวดังรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไป

ก่อนที่ผู้วิจัยจะนำเสนอความกระวนกระวายใจและการกลับตัวของผู้อาวุโสบางท่านในสำนักอะชาอิเราะฮ์นั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอสาเหตุบางอย่างที่ทำให้พวกเขากลับตัว โดยมีข้อสรุปดังนี้

1.เป็นที่ประจักษ์แก่พวกเขาว่าอัลกุรอานนั้นได้อธิบายคุณลักษณะของอัลลอฮ์ตามความเป็นจริงและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของฟิฏรอฮ์ (ธรรมชาติอันบริสุทธิ์) ของมนุษย์ ในการยืนยันคุณลักษณะที่สมบูรณ์ของอัลลอฮ์

2.เป็นที่ประจักษ์แก่พวกเขาว่าอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ไม่สามารถที่จะตีความหมายเป็นอื่น

3.เนื่องจากพวกเขาได้ใช้สติปัญญาเกินขอบเขต จึงทำให้พวกเขากระวนกระวายใจ (Khalid Ibn Abd latif: 1995:2/670-671)

ความกระวนกระวายใจและการกลับตัวของผู้อาวุโสในสำนักอัลอัชอะรียะฮ์

ความกระวนกระวายใจและการกลับตัวของผู้อาวุโสในสำนักอัลอัชอะรียะฮ์ ที่ผู้วิจัยนำเสนอเป็นตัวอย่างเป็นดังนี้

1. ความกระวนกระวายใจของอิมามอัลหะรอมัยนุ (419-478ศ.ศ.)

มีอยู่วันหนึ่งมีผู้ถามท่านเกี่ยวกับปัญหาอิสติวาอู (การสถิตของอัลลอฮ์บนบัลลังก์) ดังที่อัลลอฮ์ตรัส

"الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى " (طه: 5)

ความว่า “พระเจ้าทรงกรุณาปรานีทรงสถิตย์บนบัลลังก์”

(ฎอฮา: 5)

เขาตอบว่า“อัลลอฮ์นั้นทรงมีอยู่โดยไม่มีอิสรฐ”(ตอบ โดยเออะอะ โวยวายเป็นการแสดงออกว่า ท่านปฏิเสธการสัจของอัลลอฮ์บนบัลลังก์)อะบุนญะฟิร อัลอะมะชะนีย์¹⁷ ตอบได้ว่าท่านไม่ต้องพูดถึงในเรื่องนี้ เพราะมีหลักฐานชัดเจนแล้วในอัลกุรอานและเป็นสิ่งจำเป็นในจิตใจของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนจึงยอมรับว่าอัลลอฮ์พระผู้ทรงสูงส่ง ทรงสัจดบนบัลลังก์ และเราจะป้องกันสิ่งเหล่านั้นอย่างไร ท่านก็ได้ตีหัวตัวเอง และกล่าวว่า อัลอะมะชะนีย์ ทำให้ข้าพเจ้ากระวนกระวายใจ (al-Dhahabi: 1995:259) จากข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า อิบลูกะลาม ไม่มีความสามารถจะนำไปสู่สังกรรมได้ เพราะทำให้มีความกระวนกระวายใจ ดังนั้นท่านอิมามได้กล่าวในช่วงเวลาที่ท่านกำลังเจ็บป่วยก่อนที่จะท่านจะเสียชีวิตว่า “ท่านทั้งหลายจงเป็นพยานว่าฉันได้ละทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างจากคำพูดของฉันที่คัดค้านแนวทางของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์” (al-Dhahabi: 1995:258)

2. ความกระวนกระวายใจและการกลับตัวของอัลอิมามอัลฆอซาลี (252-505ฮ.ศ.)

ในช่วงท้ายชีวิตของท่านอิมามฆอซาลี ท่านได้ยอมรับว่าแนวทางของสะลัฟนั้นคือแนวทางที่ถูกต้องที่ไม่มีแนวทางอื่นอีกแล้ว เป็นแนวทางที่ไม่ได้ตีความหมายอายะฮ์และอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับศิฟัตและแนวทางของอิบลูกะลามนั้นเป็นแนวทางที่ไม่ถูกต้อง (Al-GhaZali : 1994:42)และท่านได้กล่าวอีกว่า “การแก้ปัญหาคความคลุมเคลือของกลุ่ม”ตัฆีฮ์”¹⁸ง่ายกว่าการแก้ปัญหาคความไม่ยุติของกลุ่ม”ตะอฎีล”¹⁹ ดังนั้นจึงเป็นการประจักษ์หลักฐานชัดเจนจากตัวบทอัลกุรอานที่อัลลอฮ์ ครัสไว้ว่า

"لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ" (الشورى: 11)

ความว่า“ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์”

(อิซซุรอ: 11)

¹⁷ อัลอะมะชะนีย์คืออัลหะสันอับนุอะมัดอับนุอัลหะสันอัลอะฮ์ญอร เป็นอิมามอัลหะฟิซ เป็นนักอ่านและนักท่องอัลหะดีษ(488-569ฮ.ศ.)(al Dhahabi,n.d:21/40)

¹⁸ กลุ่มตัฆีฮ์คือกลุ่มที่เปรียบเทียบคุณลักษณะของอัลลอฮ์เหมือนกับคุณลักษณะของสรรพสิ่งเช่นมือของอัลลอฮ์ เหมือนกับมือของมนุษย์

¹⁹ คำว่าตะอฎีลในเชิงภาษา หมายถึงการทำให้ว่างเปล่าแต่ในเชิงวิชาการ หมายถึงปฏิเสธพระนามและคุณลักษณะที่จำเป็นต่ออัลลอฮ์ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน 1.ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงเช่นการปฏิเสธของญะฮ์ลัดอับนุคิรฮัม 2.ปฏิเสธบางส่วนหรือตีความ เป็นความหมายอื่นเช่นการปฏิเสธของอัลอะชาอิเราะฮ์ (MuhammaSalih,1980: 10)

และท่านได้กล่าวอีกว่า “การศรัทธาที่เกิดขึ้นจากหลักฐานของอิลมุลกะลามนั้นเป็นหลักฐานที่อ่อนแอมาก” (al-Ghazali: 1994:94)

3. การกระวนกระวายใจและการกลับตัวของท่านอิมามอัลชะฮะฮุดิสตานีย์(467-548ศ.ศ.)

ท่านได้กลับไปสู่นโยบายอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ในบางปัญหาซึ่งท่านได้อธิบายไว้ในตำราของท่านที่มีชื่อว่าNihayahaliquidamเช่นปัญหาเกี่ยวกับการรู้จักการมีอยู่จริงของอัลลอฮ์ อะฮาอิเราะฮ์นั้นมีแนวความคิดว่า วิธีที่จะรู้จักการมีอยู่จริงของอัลลอฮ์คืออันนะซอร์ (alNnazar)²⁰ แต่ท่านได้มีแนวคิดคัดค้านอะฮาอิเราะฮ์ ซึ่งท่านมีทัศนะว่าหลักฐานยืนยันการมีอยู่จริงของอัลลอฮ์ คืออัลฟิตเราะฮ์(Al fitrah)²¹(al-Shahritani, N.d.:4)เพราะอัลลอฮ์ตรัสไว้

"وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهُهُ" (الاسراء:67)

ความว่า “และเมื่ออุทกภัยประสบแก่พวกเจ้าในท้องทะเล ผู้ที่พวกเจ้าวิงวอนขอก็จะสูญหายไป เว้นแต่พระองค์ เท่านั้น”

(อัลอิสรออ : 67)

และอัลลอฮ์ได้ตรัสอีก

"أَمِّنُ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ" (النمل:62)

ความว่า “หรือผู้ใดเล่าจะตอบรับผู้ร้องทุกข์ เมื่อเขาวิงวอนขอต่ออัลลอฮ์

(อัลนัมล : 62)

²⁰ อันนะศอร์ al Nnazar คือ การพิจารณาญาณ

²¹ อัลฟิตเราะฮ์ al Fitrah คือความเป็นธรรมชาติอันบริสุทธิ์ของมนุษย์ที่อัลลอฮ์สร้าง

4. การกระวนกระวายใจและการกล้าตัวของท่านอิมามฟิครุดดีน อีรรอซียี (606ฮ.ศ.)

ท่านอิมามได้แสวงหาความรู้อันมากมายและท่านได้นิยามอิบลุมุลกะลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอยู่ในสำนักอัลอิซฮะรียี จนกระทั่งท่านได้มีความกระวนกระวายใจบางปัญหา ท่านก็ได้กล้าไป ยังอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ซึ่งท่านได้ประกาศไว้ว่า

" هاية إقدام العقول عقال وأكثر سعى للناس للعالمين ضلال
وأرواحنا في وحضة وغاية دنيانا أروى ووبال
ولم نستفد من بحثنا طول عمرنا سوى أن جمعنا قيل وقالوا "

ความว่า “ การสิ้นสุดของความเจริญก้าวหน้าของอัลอิบลุมุลกะลามคือไม่มีที่ไป

และความพยายามของมนุษย์กับอิบลุมุลกะลามในโลกนี้อันมากมายที่หลงทาง การมีอิบลุมุลกะลามในจิตวิญญาณของเราทำให้เราไม่มีความสงบ ผลที่ได้จากอิบลุมุลกะลามนั้นเป็นสิ่งที่เลวร้ายและไม่มีประโยชน์ การค้นหาอิบลุมุลกะลามในระยะเวลาอันยาวนานไม่มีความหมาย นอกจากเป็นสิ่งที่ผู้คนเล่าต่อกันไปโดยไม่มีที่มา”

และท่าน ได้อธิบายว่าแนวทางที่ถูกต้องที่สุดคือแนวทางมาจากอัลกุรอาน (IbnabiUsaiba'ah1965:468) และอ้างจาก(Ibn Taymiyyah : 1985 :183-184)

อิทธิพลและการแพร่หลายแนวคิดอะชาอิเราะฮ์

1. อิทธิพลและการแพร่หลายแนวคิดอะชาอิเราะฮ์ในโลกอาหรับ

ปรัชญาสำนักคิดอัล – อิซฮะรียะฮ์ได้แพร่หลายจากส่วนต่างๆของโลกมุสลิม , อัลมักริชียี (al – Maqrizi ,n.d. 2 / 306) ได้กล่าวว่า สำนักคิด อัล – อิซฮะรียะฮ์ได้แพร่หลายในอิรักเมื่อปี ฮ. ศ . 386 และได้แพร่หลายในประเทศชามและอียิปต์ในสมัยอันนาศิรเศาะลาฮุดดีน อัลอัยยูบียี ในทวีปแอฟริกาตะวันตกเฉียงเหนือและฝั่งรากส์กึ่งในประเทสมอริออคโค ไม่มีสำนักคิดใดๆ นอกจากสำนักฮัมบาลีของอิบนุ – ฮัมบัลและสาวกของอะบูหะนีฟะฮ์ บางคนที่สามารถแข่งขันกับสำนักของอัลอิซฮะรียะฮ์ได้ ในเรื่องความคิดเห็นด้านศาสนา สำนักอิบนุฮัมบัลกับอัลอิซฮะรียะฮ์มีความสอดคล้องกันอย่างเต็มที่ มิได้มีความแตกต่างกันในเรื่องเฉพาะใดๆในคำสอนเบื้องต้นใดๆ และในการยอมรับหนักแห่งพยานหลักฐานของหะดีษ ด้วยเหตุผลนี้เองกลุ่มฮัมบาลีจึงอาศัยกลุ่มอัลอิซฮะรียะฮ์อยู่เสมอในการต่อต้านความคิดเห็นของพวกเขา “ นอกกริตนอกรอย ” เพราะสำนักคิดทั้งสองนั้น คือนักอภิปรายโดยใช้เหตุผลในหมู่มุสลิมออร์ธอดอกซ์ ดังนั้นอัลอิซฮะรียะฮ์จึงกลายเป็นสำนักคิด

สำคัญอยู่ในอาณาจักรมุสลิมตะวันออก แต่เมื่อราชวงศ์บูยิด (Buyid) ผู้รักวิชาความรู้ขึ้นมาขึ้นอำนาจ (ปี ค. ศ. 932) ลัทธิผู้นิยมใช้เหตุผล (Rationalism) ก็ฟื้นตัวขึ้นมาอีกในกรุงบักแดด ถึงแม้ว่าจะไม่รุ่งโรจน์เท่าเดิมก็ตาม แต่กระนั้นสำนักอชอะริยะฮ์ก็ไม่เคยหมดไปจากความเชื่อถือของประชาชน ถึงแม้ว่าฝ่ายผู้ปกครองจะนิยมฝ่ายใช้เหตุผลก็ตาม เมื่อถึงสมัยซุลฏอน (ปี ค. ศ. 1039 - 1353) ขนชั้นปกครองถึงแม้ว่าจะเป็นผู้อุปถัมภ์วิชาการและวิทยาศาสตร์แต่ก็เป็นฝ่ายอชอะริยะฮ์ชนะของซอลาฮุดดีนได้นำปรัชญาของสำนักอชอะริยะฮ์เข้าไปสู่อียิปต์

ปรัชญาของกลุ่มอชอะริยะฮ์ไม่ได้มีอิทธิพลมากมายนักจนกระทั่งจากการก่อตั้งราชวงศ์ซุลฏอนขึ้นมาแล้ว (หลัง ค. ศ. 1040) โดยเฉพาะหลังจากการมีการจัดตั้งวิทยาลัยนิจอมียะฮ์ (Nizamiyah) ขึ้นในบักแดด (ประมาณปี 1065)

2. อิทธิพลและการแพร่หลายของแนวคิดอะชาอิเราะฮ์ในภูมิภาคนูซันตรา²²

ตามประวัติศาสตร์สังคมมาลายูในสมัยการปกครองของอาณาจักรอาเจะ (Aceh) นับตั้งแต่ ค. ศ. ที่ 17 เป็นต้นมา ถือว่าเป็นการพัฒนาการด้านอูสูลูดีน (ความศรัทธา) ในอิสลามได้รับอิทธิพลจากแนวคิดอัล-อชอะริยะฮ์และอัลมาตุริดียะฮ์ ซึ่งมีนักปราชญ์ที่สำคัญในสมัยนั้น อย่างเช่นบูกอริย์ อัล-แจวารี (Bukhari al - Jawhari) พร้อมตำราชื่อดาญ์อัลสะลาฏีน (Taj alslatin) เขียนขึ้นมาในปี (ค.ศ.)1603 นอกจากนี้เป็นตำราที่ถกปัญหาอิบลมุกละลามตามแนวคิดของอิมามอัล มอฆาเลีย ซึ่งเป็นแนวคิด อัล - อชอะริยะฮ์ และเป็นกิตาบายาวีเล่มแรกที่ทราบชื่อผู้แต่ง

นอกจากนี้ยังมีนักปราชญ์อิบลมุกละลามที่โดดเด่น เช่น เช็คนูรุดดีน อรรอนีรี (Shekh Nur al Din al Raniri (1658) และเช็คอับดุลรออูฟ อัล - ฟันสุรี (Abd al Rauuf al - Fansuri (ค.ศ.1620 - 1693) เป็นต้น (Abd al Rahman Haji Abdullah ,1990 : 106 - 107)

สำหรับเช็คอับดุลรออูฟ อัลฟันสุรี (Abd Rauuf al - Fansuri) เป็นนักประพันธ์คนแรกที่น่าประเด็นใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอสฮ์ 20 ประการ และนำเสนอศิฟาตวาญิบ ศิฟาตมุสตุหิล ต่และศิฟาตญอฮิซ และท่านได้แบ่งคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับอัลลอสฮ์ 20 ประการออกเป็น 4 ประเภท คือ ศิฟาตนัฟสียะฮ์ ศิฟาตลัทธิยะฮ์ ศิฟาตมะอานีย์ และศิฟาตมะนาวียะฮ์ในหนังสือของท่าน คือ อุมดะฮ์ อัลมูห์ตาญีน (Umdah al - Muhtajin) (Abd al Rahman Haji Abdullah , 1990 : 108)

²² ภูมิภาคนูซันตราคือโลกมาลายูแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Malay world of southeast Asia)

ปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ 20 ประการ เริ่มได้รับความสนใจและนิยมในสังคมมลายูส่วนใหญ่ขึ้นแนวคำสอนจากกิตาบ อุมม อัล - บะรอฮีน (Umm barahin) ของอิมาม ฮัสสะนุสซี²³ (Muhayadin Hajui Yahya , 1998 : 167)

ในช่วง(ค.ศ.)ที่18 เป็นช่วงที่มีการพัฒนาการอิสลามะตามอีกเช่นกัน โดยมีนักปราชญ์มลายูในสมัยนั้นคือ มุหัมมัดเซ็น ฟากีฮ จูละลาตุคคิน (Muhammad Zin FAqih Jalaluddin) เป็นคนที่แปลตำรา อุมม อัล-บะรอฮีน เป็นภาษามลายูและได้เรียบเรียงตำราดังกล่าวเป็น กิตาบบิidayะฮ์ อัลฮิidayะฮ์ (Bidayah al- Hidayah) เป็นตำราที่อธิบายคำสอนคุณลักษณะของอัลลอฮ์ 20 ประการ นอกจากนี้ยังมีตำราอีกหลายเล่มเกี่ยวกับอิสลามะตามที่อธิบายคำสอนคุณลักษณะของอัลลอฮ์ 20 ประการที่แพร่หลายในสมัยนั้น .

ใน(ค .ศ) ที่ 19 มีหนังสือ กิตาบขาวีที่อธิบายคำสอนอิสลามะตามในเรื่องคุณลักษณะของอัลลอฮ์ 20 ประการเป็นจำนวนมากที่แพร่หลายในสังคมมลายูได้แก่ สีฟาต ดูวอปุโลฮ์ (Sifah Duwa puluh) ของสัยยิด อูสมาน อิบนุยะหฺยา อัล - เตะาวีญ์ กิตาบ สีรอจูลฮุดา (Siraj al Huda) ของมุหัมมัดซัยนุดคิน มุหัมมัด บะควาเวีย และ กิตาบ อะเก็ดะฮ์ อันนาญิน (' Aqidah alhnajin) ของซัยนุ อัล - อาบีดีน มุหัมมัด อัล - พาฏอนียฺ ในปี(ค .ศ) 1890

เช่นเดียวกันในสมัยนี้ได้มีตำราของเช็ด ดาวุค อิบนุ อัลคูลลอลฮ์ อัลพะฎอนียฺ ก็ือ สีฟาต ดูวอปุโลฮ์ (Sifah Duwapuluh) เตะะ (al - Daru alThamin (Abd al Rahman Haji Abdullah , 1990 : 110 - 111)

3. การแพร่หลายแนวคิอะฮ์อะเราะฮ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้เคยเป็นส่วนหนึ่งของโลกมุสลิม (Muslim - woold) เพราะชื่อเสียงของปัตตานีขจรขยายไปทั่วโลก โดยเฉพาะในโกลมุสลิมรู้จักปัตตานีอย่างดีในฐานะเป็นดินแดนที่ผลิตบรรดาอุลามะฮ์อุมมากมาย และเป็นที่ยอมรับของโลกมุสลิม อุมมะฮ์ปัตตานีมีคุณภาพแนวหน้า นอกจากนั้นสถาบันการศึกษาอิสลามของปัตตานีในอดีตเป็นที่รู้จักใน โลกมลายูแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Malay world of southeat Asin) คือโรงเรียนปอเนาะ เป็นแหล่งประสานวิชาการสร้างสถาบันผู้นำชุมชน และที่สำคัญยิ่งก็คือ เป็นสถาบันที่รักษาและอนุรักษ์ด้านภาษา ศาสนา และเอกลักษณ์ของสังคมมลายู (Malay Muslim) แห่งปัตตานีให้คงอยู่สืบไป (พิรัช ราฮิมมุล , 2540 . 58 - 59)

²³ อัลสะนูสียฺมีชื่อเต็มว่ามุหัมมัดอิบนุซุฟอิบนุญมร์ลันนุซุคัยบ ฮัสสะนุสียฺ(al Zereky,1991:7/154)

อุลละมาอะฮ์ปัดตานีในอดีตสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นอุลละมาอะฮ์ที่ทำการสอน เผยแพร่ความรู้วิชาการ และผลิตเอกสารทางวิชาการ เช่น ตำราต่างๆ เป็นของตนเอง กลุ่มที่สอง เป็นอุลละมาอะฮ์ที่มีบทบาทสำคัญในการสอนหนังสือ เผยแพร่ความรู้วิชาการแต่ไม่ผลิตเอกสารทางวิชาการที่เป็นของตนเอง

ส่วนใหญ่อุลละมาอะฮ์ปัดตานีในอดีตใช้ชีวิตอยู่ที่นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย มากกว่าที่จะใช้ชีวิตอยู่ในมาตุภูมิของตนเอง คือปัดตานี บ้างก็อาศัยอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ เขมร บรูไน และอินโดนีเซีย เป้าหมายหลักของอุลละมาอะฮ์ปัดตานี ในอดีตทั่วไปอยู่ต่างแถบ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กล่าวไว้ก็เพื่อเผยแพร่หลักการศาสนาของพระเจ้าให้แก่ชุมชนมุสลิมเหล่านั้น ข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผลงานด้านวิชาการที่เขียนโดยอุลละมาอะฮ์ปัดตานีในอดีต จะเขียนเป็นภาษามลายูท้องถิ่นปัดตานี โดยใช้อักษรอาหรับที่เรียกว่า “ อักขรยาวี ” ฉะนั้นตำราหรือเอกสารที่เขียนโดยอุลละมาอะฮ์ปัดตานีในอดีตจึงเรียกว่า “ กิตาบยาวี ” (Kitab jawi) กิตาบยาวีเป็นหนังสือหรือตำราเกี่ยวกับสาขาวิชาต่างๆ มากมาย แต่คนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่ากิตาบยาวีหมายถึง ตำราศาสนาเท่านั้น นั้นเป็นความเข้าใจของบุคคลระดับชาวบ้านที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการ และข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกประการหนึ่งคือ อุลละมาอะฮ์ปัดตานีในอดีตและปัจจุบัน ไม่นิยมเขียนเอกสารหรือตำราเรียนการสอนโดยภาษาอื่นๆ นอกจากภาษามลายู อักขรยาวีและภาษาอาหรับเท่านั้น เฉกเช่นประเทศมาเลเซียจะเขียนภาษามลายู แต่ใช้อักษรโรมันเรียกว่า “ Rumi ” เช่นเดียวกับประเทศอินโดนีเซียผู้เขียนสามารถกล่าวยืนยันตรงนี้ได้ว่า อุลละมาอะฮ์ปัดตานีในอดีตและปัจจุบันยังคงรักษาเอกลักษณ์การผลิตผลงานด้านวิชาการ โดยเขียนเป็นภาษามลายูอักขรยาวี แม้การเรียนการสอนในโรงเรียนปอเนาะ โรงเรียนตามสุเหร่าและมัชยิดยังคงใช้ภาษามลายูอักขรยาวี ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญยิ่งที่ชาวมลายูมุสลิมแห่งปัดตานียังคงอนุรักษ์อยู่ตราบนานเท่าทุกวันนี้ (พริยศ ราอิมมูตา :2540 : 59 – 60)

ในประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปในคริสต์ศตวรรษที่ 7 ระบบการเขียนภาษามลายูแตกต่างจากที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน หลักศิลาจารึกที่พบในเกาะสุมาตราและบังกา จารึกด้วยตัวอักษรบาลีของอินเดีย ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมฮินดู – พุทธสมัยนั้น หลังจากนั้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เมื่อศาสนาอิสลามแพร่ขยายเข้ามา ได้นำเอาหลักคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานและภาษาอาหรับซึ่งใช้เขียนพระคัมภีร์เข้ามาด้วย นับแต่นั้นภาษาอินเดียโบราณในบริเวณนั้นก็ถูกแทนที่ด้วยภาษาอาหรับ ชาวมาเลย์จึงหันมาใช้อักษรอาหรับเป็นตัวเขียน โดยมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างของภาษาท้องถิ่น ก่อนการเข้ามาของชาติอาณานิคมตะวันตก ภาษายาวีเป็นระบบการเดียวที่ใช้อยู่ในชุมชนชาวมาเลย์ เมื่อชาติมหาอำนาจเข้ามาในแหลมมลายูในคริสต์ศตวรรษที่ 16

เริ่มต้นด้วยการที่ชาวโปรตุเกสได้ชัยชนะเหนือช่องแคบมะละกาในปี ค.ศ. 1511 ชาวคัตซ์ในปี ค.ศ. 1641 และชาวอังกฤษในปี ค.ศ. 1795 ชนพื้นเมืองมีการติดต่อทางค้ากับชาวตะวันตก เมื่อมาถึงตอนต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 20 อักษรโรมันก็เริ่มแพร่ขยายเข้าไปในชุมชนของชาวมาเลย์ ภาษามาเลย์ที่เขียนด้วยอักษรโรมัน เริ่มมีใช้ในโรงเรียนระดับประถม ควบคู่ไปกับภาษาอาหรับ นอกจากนี้ปัญหาที่จะใช้ตัวอักษรอะไรเขียนภาษามลายูแล้ว ปัญหาที่รัฐบาลอาณานิคมเผชิญอีกปัญหาหนึ่งก็คือ จะใช้ภาษาอะไรเป็นสื่อในการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมือง ควรจะใช้ภาษาพื้นเมืองของพ่อแม่เด็ก หรือภาษาที่ใช้อยู่ในวงการธุรกิจ หรือภาษาที่ใช้อยู่ตามเมืองใหญ่ๆ ถ้าจะใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นสื่อ ก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก และไม่เหมาะที่จะใช้ถ่ายทอดความคิดที่เป็นนามธรรมและวิทยาศาสตร์ ถ้านำมาใช้ก็คงจะก่อให้เกิดปัญหาไม่น้อยทางการศึกษา สำหรับอักษรโรมันนั้น ถ้าจะนำมาใช้เขียนหรือปริวรรตภาษาอาหรับในชุมชนชาวมาเลย์ ก็คงจะมีผลในทางลบ เพราะจะทำให้พื้นความรู้ภาษาอาหรับของเยาวชนลดน้อยลง โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์อัลกุรอาน ในการอ่านหรือท่อง และความเข้าใจ ความซับซ้อนของคัมภีร์อัลกุรอาน เพราะอักษรโรมันกับอักษรอาหรับไม่มีความสอดคล้องตรงกัน อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ. 1967 รัฐบาลมาเลเซียก็ได้ออกพระราชบัญญัติภาษาแห่งชาติ ทำให้ภาษามลายูที่เขียนด้วยอักษรโรมันเป็นภาษาของทางราชการ (Hasan Madhuni อ้างในสุเทพ สุนทรเกตุ 2547 :106)

หนังสือกิตายาวีส่วนใหญ่แปลมาจากหนังสือสอนศาสนาอิสลามคลาสสิกภาษาอาหรับ ในการแปลผู้รู้ทางศาสนาจะยังคงรักษาคำหรือศัพท์เฉพาะในภาษาอาหรับไว้เพื่อให้ นักเรียนได้เห็นความสำคัญของคำดังกล่าว ในบริบทภาษาอาหรับ ในการเรียนนักเรียนจะเรียนรู้ความหมายของคำจากการอธิบายและคำแปลในตำราที่เป็นภาษามลายูและในขณะเดียวกันก็จะได้เรียนรู้คำในภาษาอาหรับไปด้วย ผู้ที่จะอ่านกิตายาวีได้นั้น จะต้องมีความรู้ภาษามลายูคลาสสิก และมีความคุ้นเคยกับภาษาอาหรับในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะจะต้องมีทักษะภาษาอาหรับ 4 ประการ คือ การฟัง การอ่าน การเขียน และการพูด ในระดับยาวี จะมีการยกข้อความในภาษาอาหรับขึ้นมาอ้างเพื่อสนับสนุนข้อโต้แย้ง หรือเพื่อสร้างความสมเหตุสมผลให้กับคำตอบหรือข้อสรุปในปัญหาเกี่ยวกับศาสนาที่ยกขึ้นมาอภิปราย

นอกจากจะใช้เป็นตำราเรียนแล้วก็ต่บยาวียังใช้เป็นงานเขียนพื้นฐานทางศาสนา ที่ผู้ในชุมชนมุสลิมจะใช้เพื่อค้นคว้าหาความรู้เมื่อมีปัญหาทางด้านศาสนา โดยจะหาอ่านได้จากห้องสมุดของมัสยิดและสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา นอกจากนี้ข้อวินิจฉัยหรือความเห็นของผู้รู้ทางกฎหมายที่เรียกว่า “ ฟัตว่า ” เพื่อที่จะให้ชาวมุสลิมเข้าใจว่าปัญหาในทางกฎหมายนั้นมีข้อยุติอย่างไร

อิทธิพลของภาษาอาหรับที่มีต่อชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะเห็นได้จากการอภิปรายปัญหากฎหมายในรูปของคำถามคำตอบ ในหนังสือชื่อว่า “ อัล - ฟาตาวา อัล - ฟิฎอนี

ยะฮ์ของเชค อะหมัด บิน มุหัมมัดเซน บิน มุศฏอฟา อัล-ฟาฏอนี (Sahykh Ahmad bin Muhammad zany bin Mastafa al - Fatani) ซึ่งเป็นหนังสือรวมข้อวินิจฉัยของผู้รู้กฎหมายเกี่ยวกับปัญหากฎหมายที่ชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานีและประเทศเพื่อนบ้านได้ประสบอย่างเช่นในเรื่องความเฝ้าเอกภาพของอัลลอฮ์และประเด็นปัญหาเกี่ยวกับลัทธิรหัส ซึ่งบุตรชายของผู้เขียน คือ ฮยี วัน อิสมาอิล อาห์หมัด (Haji Wan Ismail Ahmad) เป็นผู้รวบรวม แปลจากภาษาอาหรับเป็นภาษามลายูพื้นเมือง และจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อมาภายหลัง เหตุผลของการกระทำดังกล่าว ก็เพราะเห็นว่าข้อยุติของปัญหาทางศาสนา จะต้องเขียนด้วยความระมัดระวัง โดยเฉพาะเมื่อมีการยกข้อความในคัมภีร์อัลกุรอาน หรือ จารีตของศาสนามุหัมมัดมาอ้าง เพื่อความถูกต้องและเพื่อมิให้เกิดการบิดเบือน อันอาจเกิดจากความคลุมเครือไม่ชัดเจน และการตีความผิดคำถามและคำตอบจึงต้องเขียนอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาหนังสือ “ อัล - ฟาตาวา อัล - ฟาตานีญาฮ์ ” อย่างพินิจเพราะห้ จะพบว่าคำถามและคำตอบส่วนใหญ่จะเขียนเป็นภาษามลายู มีการใช้ศัพท์บางคำและบางประโยคเป็นภาษาอาหรับโดยเฉพาะเมื่อมีการอ้างหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน และคำสอนของพระศาสดามาสนับสนุนความเห็นของผู้รู้ทางศาสนาที่เรียกว่า " ฟัตวา " (Fatwa) ซึ่งเกี่ยวกับปัญหาทางศาสนาที่ยกขึ้นมาอภิปรายในหนังสือเล่มนี้ ไม่ใช่เป็นปัญหาเฉพาะชาวมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมในประเทศมาเลเซียและกัมพูชาด้วย สิ่งที่น่าประทับใจก็คือ ผู้รู้ทางศาสนาของปัตตานีอย่างเชคอะหมัด เป็นผู้ที่มีความเชื่อถือ ได้รับการอ้างอิง และเป็นที่ยกย่องเกี่ยวกับปัญหาทางศาสนา ไม่เพียงแต่ชาวมุสลิมในจังหวัดภาคใต้เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงประเทศมุสลิมเพื่อนบ้านอีกด้วย (Hasan Madmam อังในสุเทพ สุนทรเกสส์ 2547 :106-107)

ข้างหลังนี้เป็นตัวอย่างอุละมาอ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เชค คาวูค อัลฟิฏฏอนี (176 – 184 7)

1. ประวัติของเชคคาวูค

เชค คาวูค อัลฟะฏอนี (176 – 184 7) มีชื่อเต็มว่า คาวูคบินอับดุลละฮ์ บิน อิดริส อัล-ยาวิ อัล-ฟะฏอนีอัลมลาญูวีย์ รู้จักในนามว่า โด๊ะเซคคาวูคฟะฏอนี เกิดที่กำปง (หมู่บ้าน) ปาละ ท่านได้แสวงหาวิชาความรู้ขั้นต้นจากครอบครัวของท่านเอง ท่านได้ศึกษาในปัตตานีเป็นเวลา 5 ปี ในอาจะระยะเวลา 2 ปี ในนครมักกะฮ์ 30 ปี และสุดท้ายท่านในนครมะดีนะฮ์ เป็นระยะเวลา 5 ปี (Ahmad Fathy 2001 : 24) ท่านมีผลงานหลายเล่มเช่น

Sha'b al-Iiman

Kifah al-'Awam

Sifah Duwapuluh

al Dur al Tamin

2. แนวคิดของเช็คดาวูด อัล - ฝะฎอนี

เช็คดาวูดอัลฝะฎอนีได้รับแนวคิดอัลกะลามที่โน้มไปทางแนวความคิดของสำนัก อัลอัหะริยะฮฺ ท่านได้นำเสนอแหล่งที่มาของความรู้ในเรื่องความศรัทธาเป็นลักษณะผสมผสานระหว่างคำสอนจากคัมภีร์ อัลกุรอานและอัล - หะดีษกับหลักฐานจากปัญญาและเหตุผลทางตรรกวิทยา (อิลมุ มันฎิก) มาอธิบายในเรื่องอะกิดะฮฺ เพราะได้ปรากฏในหนังสือของท่านคือ อัล - คุรร อัล - ยามีน (al - Dur Al - Thamin) ว่า “ วิชาอุสูตุดดีน หมายถึงความรู้เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักความศรัทธาอิสลามโดยใช้หลักฐานต่างๆที่เชื่อถือได้ (Shekh Daud , n . d.3)

หลักฐานต่างๆที่เชื่อถือได้ตามทัศนะของเช็คดาวูด หมายถึง หลักฐานจาก อัล กุรอาน อัล - หะดีษ หลักฐานจากเหตุผลทางปัญญา(ฮักลีย)และ หลักฐานเชิงตรรกวิทยา นอกจากนี้เช็คดาวูดให้ความสำคัญกับปัญญา(ฮักล.) และท่านได้แบ่งกฎเกณฑ์ทางปัญญา(หุกมอะกัล) ออกเป็นสามประการ

1. วูญบ หมายถึง จำเป็นต้องรับได้ด้วยปัญญา
2. อิสติหาละฮฺ หมายถึง รับไม่ได้ด้วยปัญญา
3. ญะวาซ หมายถึง ยอมรับได้ด้วยปัญญา หรือ รับไม่ได้ด้วยปัญญา

(ShekhDaud, n.d ; 9) เช็คดาวูดได้นำเสนอว่า คุณลักษณะที่จำเป็นต่ออัลลฮฺ มีมากมาย แต่สำหรับ มุสลิมต้องรู้ คือ 20 ประการ และได้นำเสนอหลักฐานดังกล่าว คือ หลักฐานจากเหตุผลทางปัญญา และ หลักฐานจากคัมภีร์อัล-กุรอาน และอัล-หะดีษ (Shekh Daud, n.d :10-54)

ในบทท้ายของหนังสือ (al -Dur Tamin) ของเช็คดาวูด ท่านได้ยืนยัน(อธิบาย)คุณลักษณะการสัจของอัลลอฮฺบนบัลลังก์ เป็นการสัจที่เหมาะสมกับพระองค์ โดยไม่เปรียบเทียบกับสิ่งใดๆ ไม่ยกตัวอย่าง ไม่บิดเบือน (Sekh Daud, n.d : 95)

ผู้วิจัยเห็นว่า เช็คดาวูด อัล-ฝะฎอนีโน้มไปทางแนวคิดของสลัฟเกี่ยวกับศิฟาต เคาะบารียะฮฺ เซ็ควันอะห์หมัด (1856 - 1908)

1. ประวัติของเซ็ควันอะห์หมัด

เซ็ควันอะห์หมัด (1856 - 1908)มีชื่อเต็มว่าเซ็ควัน อะห์หมัดอิบนู วันมุหัมหมัดเซ็น อิบนู วันมุสฏอฟา อัลมลาญ อัลฝะฎอนี มีเชื้อสายจากเยเมน ที่หะเคาะรอมาต (Hadaramait) เกิดที่กำปง (หมู่บ้าน) ญัมมู 1272 - 1856 (ค. ศ .) ศึกษาวิชาความรู้ขั้นต้นจากบิดาของท่านเองและจากคุณอาของท่านเอง ในช่วงเวลานั้นวันมุสฏอฟามีชื่อเสียงและเป็นโศกนาฏกรรมบ่อน้ำคายนอกที่มี

ชื่อเสียงในปัตตานีปลายศตวรรษที่ สอง หลังจากนั้นวันอะห์มัดได้เดินทางศึกษาต่อในนครมักกะฮ์ซึ่งมีปรมจารย์หลายท่านเช่น

เชคอะห์มัด ซัยนุดดีน (1304 ฮ . ศ .)

เชค หัสnulลอฮ์ (มุหัมมัดสุลัยมาน) (19117 ฮ . ศ .)

เชคนิเคร์ ฟูฎอนี (1898)

หลังจากนั้นท่านเดินทางไปศึกษาที่บัยตุลมัคดิซและสุดท้ายท่านศึกษาต่อที่

อียีปต์เป็นคนแรกของชาวมลายูที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร (Ahmad Fathy, 2001 : 65)

ท่านมีผลงานหลายเล่มเช่น

‘ Anwan al – Fallah wa ‘ anwan al Salah

Faridah al – Fara id fi ‘ilm ‘Aqa id เป็นหนังสืออะกีดะฮ์ที่นิยมใช้ของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จนถึงปัจจุบัน

2. แนวคิดของอะห์มัด บินมุหัมมัดเซ็น

อะห์มัด บินมุหัมมัดเซ็น เป็นอุละมาฮ์ที่โดดเด่นในภูมิภาคอนุซันตาราโดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอุละมาฮ์ที่สำคัญมีบทบาทต่อชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ท่านได้รับแนวคิดอัลกะลามที่โน้มไปทางแนวคิดอัลอัฮอะริยะฮ์เนื่องจากได้ปรากฏในหนังสือของท่านคือฟะรีดะฮ์ อัล – ฟูรออิด ฟี อิลมิอะกออิด (Faridah al – Faraid Fi ‘ iml al – ‘ Aqa id) ท่านได้นำเสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการรู้จักอัลลอฮ์โดยอาศัยหลักฐานจากอัลกะลามและนำประเด็นคุณลักษณะของอัลลอฮ์ 20 ประการมาอธิบายในหลักความศรัทธาเพื่อจะรู้จักอัลลอฮ์ (Ahad Ibn Muhammad, n.d : 5 – 11)

หนังสือของท่านได้แพร่หลายและได้รับความนิยมในภูมิภาคอนุซันตาราโดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

อายฮอเซอร์ สกัม (1921 – 1990)

1. ชีวิตประวัติของอายฮอเซอร์ สกัม

อายฮอเซอร์ สกัม (1921 – 1990) มีชื่อเต็มว่า ศัจญ์อับลกอดีร์ บิน อับดุลละฮ์ฟี บินอุสมาน ท่านได้แสวงหาความรู้ที่ปอนาะบาดโลร กุบังปาเสร กลันตัน โกตาบารูและท่านเดินทางไปศึกษาที่นครมักกะฮ์ (Ahamad fathy 2001 : 320) ได้แต่งหนังสือหลายเล่ม เช่น

Irsad al Jawiyyin Ila Sabi ‘Ulama’al-‘Aamilin

Taqirb al – Ikhwan F I Ta’alum ‘Aqa id al – Iman

2. แนวคิดของฮัจญ์ อับดุลกอเคีร์ บิน ฮัจญ์ วาเงาะฮ์ (อาเยาะฮ์ เครี)

ฮัจญ์ อับดุลกอเคีร์ บิน ฮัจญ์ วาเงาะฮ์ ได้รับอิทธิพลแนวคิดจากอัล - อัซฮะรียะฮ์ ผู้วิจัยสังคม และวิเคราะห์จากหนังสือของท่าน คือ

1.(Taqirb al-Ikhwan FiTa'alm 'Aqaaid al - Iman) เป็นหนังสือที่นำเสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางปัญญา (กุคมอะกัล) และประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของ 20 ประการ (Abd Al - Qadir bin wagah n.d' 7 - 25)

2 - หนังสือ (Irsad al Jawiyyin Ila sabil ' Ulama ' al- 'Aamilin) เป็นหนังสือที่นำเสนอปัญหาเกี่ยวกับสี่ฟาตเคาะบารียะฮ์ นำเสนออายัดและหะดีษสี่ฟาตเคาะบารียะฮ์ เช่น อัลลอฮ์ ตรัสว่า

"الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى " (طه: 5)

ความว่า“พระเจ้าทรงกรุณาปรานีทรงสถิตย์บนบัลลังก์ ”

(ฎอฮ : 5)

ท่านได้นำเสนอทัศนะต่างๆ เกี่ยวกับอายัดและอัล-หะดีษดังกล่าวการขึ้นชั้น(อิยิปาต) และการตีความ (ตะวีล) แต่ท่านเองมีแนวคิดที่โน้มทางการตีความให้เป็นความหมายอื่นมากกว่า ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดของ อัล - อัซฮะรียะฮ์ (Abd al - Qadir bin wanyah 1409 ฮ .ศ .:23 - 36)

ปะคอฮีล (1882 - 1965)

1. ประวัติของปะคอฮีล

ปะคอฮีล มีชื่อเต็มว่าอิสมาอีล บินอับดุลกอเคีร์ อัลฟิฏฏอนียฺ เกิดปี 1300 (ฮ .ศ .)

1882 (ฮ .ศ .) ที่กำปง (หมูบ้าน) บือนันดาชอ ฟะฎอนี คารุสสลาม บิดาของท่านเป็นอุลามะฮ์ยิ่งใหญ่และเป็นโต๊ะครูที่มีชื่อเสียงดังปลายศตวรรษที่ 19 และเป็นโต๊ะครูปอเนาะบือนันดาชอ ท่านได้ศึกษาวิชาความรู้ที่นครมักกะฮ์และเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านอุศูลุดดีนซึ่งมีผลงานหลายเล่มเช่น

Bakurah al - A mani

Matan jawharah al - ttawhid al - baijuri

Bajuri hashiyyah amir

Matan al - sanusi

Dasuki (Ahamd fathy 2001 : 182)

2. แนวคิดของปะคอฮัล

ปะคอฮัลมีแนวคิดโน้มทางแนวคิดของ อัล - อัซหะรียะฮฺ เช่นกัน เพราะได้ปรากฏในหนังสือของท่าน คือ Baqurah al - amani เป็นหนังสือที่นำประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของ 20 ประการเป็นหลักในการจะรู้จักอัลลอฮฺ

بابอเยะฮฺ

1.ประวัติของبابอเยะฮฺ

بابอเยะฮฺวันอิตรีส บิน หะยี วันอาลี เป็นที่รู้จักในนามبابอเยะฮฺดฺยง กำเนิดเมื่อปี ฮิจเราะฮฺ 1344 (พ. ศ.) 2466) ที่หมู่บ้านเบอน์ดังคาล่า (Bendang Dalam) หรือ บือเนคาแล คือ ตำบลสะดาว่า อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ในปัจจุบัน ชื่อเดิมของท่านคือ หะยีวันอิตรีส บิน หะยีวันอาลี บิน วันครามัน หะยีวันอาลี เดิมเป็นคนกำพร้า (บ้าน) สีระห์ (Kampung Sirih) (อับดุลรอแม สุหลง ,2547:36)

ที่หมู่บ้านสะดาว่าวันอาลีได้แต่งงานกับแม่หม้ายซึ่งมีลูกคิดหนึ่ง มีชื่อว่า ฮัจญะฮฺ คอดีเยะฮฺ บินตุ อับดุลมะญีด เป็นลูกสาวของโต๊ะครูเบอน์ดังคาล่าในสมัยนี้ ขณะที่วันอาลีก็เป็นพ่อหม้ายมีลูกคิดสี่คน บาบอเยะฮฺได้กำเนิดที่บ้านปู่ของท่านซึ่งเป็นลูกสุดท้องของทั้งสามีและภรรยาที่มีอายุค่อนข้างมากแล้วสมาชิกในครอบครัวของท่านبابอเยะฮฺมีห้าคน สามคนจากฝ่ายพ่อ คือ วันพี เมาะฮฺ วันอิสมาแอล วันชัยนับและวันซอฟีเยฮฺ และพี่ชายหนึ่งคนจากฝ่ายแม่ คือ วันอิสมาแอล บาบอเยะฮฺได้ใช้ชีวิตตั้งแต่เยาว์ในครอบครัวที่มีความรู้เพราะปู่ของท่านเองชื่ออับดุลวะฮฺฮาบเป็นโต๊ะครูสอนที่บือเนคาแลต่อมาแทน โดยโต๊ะเยะหฺนี่เป็นลุงของท่านبابอเยะฮฺ ซึ่งท่านได้เรียนกับลุงนี่นครุคนแรก

เมื่อปีฮิจเราะฮฺ 1351 (พ. ศ. 2473) ท่านย้ายไปอยู่ที่บ้านบากม (บางก ในปัจจุบัน) ถ้าครอบครัวและปีกหลักอยู่ที่นั่นจนท่านกลับมาจากมัคกะฮฺในปีฮิจเราะฮฺ 1389 (พ. ศ. 2511) แล้วย้ายไปอยู่ที่ตำบลดฺยงที่ตั้งปอเนาะปัจจุบัน

ท่านมีผลงานหลายด้าน

1.งานเขียนเป็นหนังสือรวบรวมคำตอบต่างๆจากคำถามที่มาจากสำนักงานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดปัตตานี

2.สมุดบันทึก มีจำนวน102หน้าว่าด้วยเรื่องต่างๆที่สำคัญซึ่งبابอเยะฮฺได้นำเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความแตกต่างด้านความคิดเห็นของอุละหม์มารวบรวม

3.งานแปลคือหนังสือสิมารุ อัลญันนะฮฺ ฟี ด้รยามะฮฺ ริสาละฮฺ อัลมุฮาวานะฮฺ (อับดุลรอแม สุหลง ,2547:36)

2. แนวคิดของบายนยะฮุ

บายนยะฮุมีอะกิดะฮุแบบอะชาอิเราะฮุ ทั้งนี้รู้ได้จากหนังสืออะกิดะฮุที่ท่านได้เรียนมาทั้งที่เป็นภาษามลายูและภาษาอาหรับล้วนแล้วแต่เป็นอะกิดะฮุอะชาอิเราะฮุ เช่น หนังสือฟะริดะฮุของอะหฺมัด บิน มุหัมหมัดเซ็น หนังสือ อะกิดะฮุ อันนาฎีน ของซัยนัลอาบีดีน บิน มุหัมหมัด หนังสือ อัลซัรกอวีย์ อะลา อัลสุคศุคีย์ของ อับดุลเลาะฮุ อัลซัรกอวีย์ สำหรับอะกิดะฮุแบบสลัฟ ท่านได้เรียนตำราหะเคียตต่างๆ เช่น เศาะเหี้ย อัลบุดอริยฺ เศาะเหี้ยมุสลิม เป็นเป็นต้น เช่นเดียวกับหนังสือตะเศาะฟที่นำเสนอเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับเตฮิด สละฟ (วิชาเตฮิด) ด้วย เช่น เรื่อง ความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮุ (อิคลาศ) ความแน่ใจในอัลลอฮุ (ยะกิน) ยึดถือกิตาบและสุนนะฮุ และให้ห่างเหินจากการอูตริในเรื่องอิบาดะฮุ (Abdul-Rama Sulong, 2547:70)

การแพร่หลายแนวคิดอะชาอิเราะฮุในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นน่าจะเป็นเหตุหนังสืออะกิดะฮุที่ ตามแนวคิดอัลอะชอะรียะฮุมีหลายเล่มที่แพร่หลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาระบบปอเนาะ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. Siraj al –Huda ของเช็คมุหัมหมัด สัยนุดดีน บิน มุหัมหมัด บัดวีย์ มปป.ร้านหนังสือหะริซตาเค็งโกิตตานี
2. Faridah al-Fara id Fi ‘ilm’Aqaid ของเช็ควัน อะห์หมัด อิบนู วันมุหัมหมัดเซ็น อิบนู วันมุสฏอฟา อัลมลายูอัลฟิฏฏอนียฺ พิมพ์ครั้งที่ 1 ณ นครมักกะฮุ โรงพิมพ์ al Mairiyyah al-kainah (1313ฮ.ศ.)
3. Asas al-I’tiqad li du’fa al-Bilad ของฮัจญ์ อับดุลกอดีร์ บิน ฮัจญ์ วาเงาะฮุ มปป.
4. Irshad al-jawiiyin ila sabil al-ulama’ al-‘Amilin.ของฮัจญ์ อับดุลกอดีร์ บิน ฮัจญ์ วาเงาะฮุ Fattani : Muslim Press.
5. Taqrib al-Ikhwan fi ta’alm ‘Aqaid al-Imamของฮัจญ์ อับดุลกอดีร์ บิน ฮัจญ์ วาเงาะฮุ 146 ฮ.ศ.Taba’7 Yala :Muslim Peris.
6. Fati faridah al-Faraidของอับดุลลอฮุ อัลญุมมูวียฺ. 1385 ฮ.ศ.Yala : Sahabah Peris.
7. Umdah al Thalib al-mujtahid fi Sharh faridah al-fara-id ของอับดุลลอฮุบินฮัจญ์อิบรอฮีม มปป.พิทพ์ครั้งที่2.Yala : Sun Peris.
8. al Daru al thamin ของเช็ค ดาวูด อัล-พะฎอนี มปป.Bangkok : Muhammad al nahdi wa
9. Mata jawharah altawhid.ของอิบรอฮีมอัลละกอณียฺ มาไป.Pulaw pinang Malaysia Maktabah Dar: al-ma’ arif.
10. Hashiyah Shikh Ibrahim al-Bajjuri ‘ala matan al Ssanusiyyah.มปป.Pulaw pinag Malaysia:Dar: al-ma’arif.

11. Hashiyyah Muhammad Amir. 'ala Sharh Abd al Ssalam Ibn Ibrahim al-makkilijawharahaTtawhidli imam allaqani 1948, Taba'.Pulaw pinang Malaysia Dar al-ma'arif.

12. Taqir al'lamah al-Shamsu al-Anbabi.มปป. Pulawpinang Malaysia : Dar al ma'arif.

อะชาอิเราะฮ์กับเตาฮีดศิฟาต

1. ความหมายเตาฮีดตามที่สนะของอะชาอิเราะฮ์

อะชาอิเราะฮ์ได้ให้ความหมายของเตาฮีดดังนี้

มุหัมมัด (Muhammad al-Amid, n.d.:12) ได้ให้ความหมายของเตาฮีดในหนังสือ Hashiyah Muhammad Amid ว่า “การให้ออกภาพต่อพระเจ้าในการเคารพภักดี พร้อมนับถือว่าพระองค์มีหนึ่งเท่านั้นในด้านชาติ (ฮาดมัน) ด้านศิฟาต (คุณลักษณะ) และด้านอัฟออล(การกระทำ)

จากความหมายเตาฮีดดังกล่าวชี้ว่า อะชาอิเราะฮ์ได้แบ่งเตาฮีดออกเป็นสามประเภท คือ เตาฮีดชาติ เตาฮีดศิฟาต และเตาฮีดอัฟออล

2. อะชาอิเราะฮ์กับการแบ่งคุณลักษณะ

อะชาอิเราะฮ์มีทัศนะว่า คุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่สมบูรณ์ปราศจากข้อบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้นนั้นมีมากมายซึ่งไม่มีใครมีความสามารถที่จะนับให้ครบถ้วนได้ แต่ที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนต้องรู้นั้นมี 20 ประการ (Ibrahim al-bajjuri ,n.d.:15) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1-อัลวุญุด (al-Wujud) อัลลอฮ์ทรงมี

2-อัล – กิดัม (al – Qidam) อัลลอฮ์ทรงดังเดิม

3-อัล – บากอ (al – Baqa) อัลลอฮ์ทรงถาวร

4- มุกอลาฟาตุลอิลาหะฮ์ (Mukhalafatuhu – Lilhawadis) อัลลอฮ์ทรงแตกต่างกับของใหม่ (สิ่งที่ถูกสร้าง)

5 - กิยามูฮิบินัฟสึฮ์ (Qiyamuhubinafsih) อัลลอฮ์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง

6 - อัล – วะห์ดานิยะฮ์ (al – Wahdaniyyah) อัลลอฮ์ทรงเอกะ

7 - อัลกุดรอส (al – Qudrah) อัลลอฮ์ทรงมีอำนาจ

8 - อัลอิรอะดะฮ์ (al – Iradah) อัลลอฮ์ทรงมีเจตนา

9 - อัล – อิลม (al'ilm) อัลลอฮ์ทรงมีความรู้

10 - อัลหะยาอ (al – Haya) อัลลอฮ์ทรงมีชีวิต

11 - อัลสัมอ (al Sam”) อัลลอฮ์ทรงได้ยิน

12 - อัลบะซ็อร (al – Basar) อัลลอฮ์ทรงเห็น

13 - อัลกะลาม (al – Kalam) อัลลฮฺทรงตรัส

14 - เกานูฮฺกอดีรอน (Kawnuhu Qadiran) การเป็นผู้ทรงเดชานุภาพของอัลลฮฺ

15 - เกานูฮฺ มูรีคัน (Kawnuhu Muridan) การเป็นผู้ทรงเจตนาของอัลลฮฺ

16 - เกานูฮฺ อาลิมัน (Kawnuhu Aliman) การเป็นผู้ทรงรอบรู้ของอัลลฮฺ

17 - เกานูฮฺหัยฮัน (Kawnuhu Hayyan) การเป็นผู้ทรงชีวิตของอัลลฮฺ

18 - เกานูฮฺสะมีอัน (Kawnuhu Samia) การเป็นผู้ทรงได้ยินของอัลลฮฺ

19 - เกานูฮฺบะซีรอน (Kawnuhu Basiran) การเป็นผู้ทรงมองเห็นของอัลลฮฺ

20 - เกานูฮฺ มุคัลลิมัน (Kawnuhu Mutakalliman) การเป็นผู้ทรงตรัสของอัลลฮฺ

คุณลักษณะดังกล่าวจะหาอิเราะฮฺได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. ศิฟัตันฟัสียะฮฺ (Nafsiyyah) คือคุณลักษณะที่ไม่สามารถแยกกับชาติ (อาดมัน) ได้ มีหนึ่งคุณลักษณะ คือ อัล - วูญุด (al – Wujud) อัลลฮฺทรงมี
 2. ศิฟัตสัลบียะฮฺ (Salbiyyah) คือ คุณลักษณะที่ปฏิเสธสิ่งที่ไม่สมควรกับอัลลฮฺ มีห้าคุณลักษณะ คือ
 1. อัล - กิดัม (al – Qidam) อัลลฮฺทรงดั้งเดิม
 2. อัล - บะกออ (al – Baqa) อัลลฮฺทรงถาวร
 3. มุคอลาฟาตุสูลิตหะวาดีฮฺ (Mukhalafatuhu – Lilhawadis) อัลลฮฺทรงแตกต่างกับของใหม่ (สิ่งที่ถูกสร้าง)
 4. กิยามูฮฺบิณัฟลีย (Qiyamuhubinafsih) อัลลฮฺทรงดำรงด้วยพระองค์เอง
 5. อัล - วะห์ดานียะฮฺ (al – Wahdaniyyah) อัลลฮฺทรงเอก(al Shamsu al ambabN.d. 19)
 3. ศิฟัตมะอานีฮฺ (Ma'ani) คือคุณลักษณะที่มีความหมายที่แท้จริงและเหมาะสมกับพระองค์ ซึ่งมีอยู่เจ็ดคุณลักษณะ คือ
 1. อัล - กุดรฮฺ (al – Qudrah) อัลลฮฺทรงมีอานุภาพ
 2. อัล - อิรออะฮฺ (al – Iradah) อัลลฮฺทรงมีเจตนา
 3. อัล - อิลม (al – ‘ilm) อัลลฮฺทรงมีความรู้
 4. อัล - หะยาอ (al – Haya) อัลลฮฺทรงมีชีวิต
 5. อัล - สัมอ (al – Sam”) อัลลฮฺทรงได้ยิน
 6. อัล - บะซีกร (al – Basar) อัลลฮฺทรงเห็น
 7. อัล - กะลาม (al – Kalam) อัลลฮฺทรงตรัส

4. ศิฟัตมะอุนาวิยะฮ์ (Ma nawiyah) คือคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการมีอยู่ของชาติ (อาตมัน) ของพระองค์ซึ่งมีอยู่เจ็ดคุณลักษณะ

1. เกานูฮุกอควิรอน (Kawnuhu Qadiran) การเป็นผู้ทรงเดชานุภาพของอัลลอฮ์
2. เกานูฮู มูรีดอัน (Kawnuhu Muridan) การเป็นผู้ทรงเจตนาของอัลลอฮ์
3. เกานูฮู อาลิมัน (Kawnuhu Aliman) การเป็นผู้ทรงรอบรู้ของอัลลอฮ์
4. เกานูฮู หัยยัน (Kawnuhu Hayan) การเป็นผู้ทรงชีวิตของอัลลอฮ์
5. เกานูฮู สะมีอัน (Kawnuh Samia) การเป็นผู้ทรงได้ยินของอัลลอฮ์
6. เกานูฮู บะซีรอน (Kawnuhu Basiran) การเป็นผู้ทรงมองเห็นของอัลลอฮ์
7. เกานูฮู มุตากัลลิมัน (Kawnuhu Mutakalliman) การเป็นผู้ตรัสของอัลลอฮ์ (Abd Tawwab

abd al- Hadi 1983:149)

คุณลักษณะของพระองค์อัลลอฮ์ 20 ประการดังกล่าวเป็นการวินิจฉัยของอะชาอิเราะฮ์และได้ ยืนยัน(อิชบาด)ทั้งหมดโดยไม่ตีความใดๆทั้งสิ้น เพราะอะชาอิเราะฮ์ถือว่าหลักฐานคุณลักษณะ 20 ประการที่มาจากตัวบทอัลกุรอานและอัลหะดีษเป็นอายาตมุห์กะมาต²⁴ ไม่ใช่มุตะซาบิฮาต

3. หลักการศรัทธาอะชาอิเราะฮ์เกี่ยวกับอัลกุรอานและอัลหะดีษที่พูดถึงซิฟัต(อัลเคาะบารี ยะฮ์) อัลกุรอานและอัลหะดีษที่พูดถึงซิฟัต(อัลเคาะบารียะฮ์) อะชาอิเราะฮ์มีทัศนะว่าเป็นอายาตมุ ตาซาบิฮาตจำเป็นต้องตีความให้เป็นความหมายอื่นที่เหมาะสมกับพระองค์หรือมอบความหมาย แต่อัลลอฮ์เท่านั้นและให้ความบริสุทธิ์ต่อพระองค์เพื่อจะหลีกเลี่ยงความคลุมเครือระหว่างพระองค์ กับสิ่งถูกสร้าง(มัลกุก)เพราะอัลลอฮ์ตรัสว่า

"لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ" (طه:5)

ความว่า "ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์"

(อิบรฮิม:11)

อิบรฮิม อัลลั๊กกอญี (Ibrahim allaqaani n.d.25)²⁵ กล่าวว่า:

" كل نص أوهم التشبيها أوله أو فوض ورم تتريها "

²⁴ มุห์กะมาตคือตัวบทอัลกุรอานและอัลหะดีษที่มีความหมายชัดเจนไม่จำเป็นต้องตีความหมายใดๆทั้งสิ้น (Asuyuti:1991:2/3)

²⁵ อิบรฮิม อัลลั๊กกอญีคือ เชคอิบรฮิม คิยูนูอิรฮิม อัลลั๊กกอญี อัลมาลิกีย์ เสียชีวิตระหว่างปี 1040ฮ.ศ. เจ้าของหนังสือ มตันญาวอะเราะฮ์ อัล-เตาฮีด(Haji Khalifah,n.d:260)

หมายความว่า “ ด้วยทิวทัศน์ที่ทำให้คุณเกรงใจความมัน หรือมีฉะนั้นก็จงมอบความหมายและให้ความบริสุทธิ์ต่อพระองค์”

4. ตัวอย่างการตีความของอะชาอิเราะฮ์เกี่ยวกับอายาตคิฟาต

4.1. โองการเกี่ยวกับคุณลักษณะอิสติวาอฺ(การสถิตของอัลลอฮบนบัลลังก์ที่พระองค์ตรัสว่า

" أَمِئْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورٌ " (الملك:16)

ความว่า “พวกเจ้าจะปลอดภัยหรือ จากการที่พระเจ้าทรงสถิต ณ ฟากฟ้าจะให้แผ่นดินสูบพวกเจ้าแล้วขณะนั้นมันจะหวั่นไหว”

(อัลมุลก:16)

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى " (طه:5)

ความว่า“พระเจ้าทรงกรุณาปรานีทรงสถิตย์บนบัลลังก์”

(ฏอฮา:5)

อิสติวาอฺในอายะฮ์นี้หมายถึงความสูงส่งของพระองค์ในการปกครอง(Abd allah bin haji Ibrahim n.d.49)

ฮัจญ์อับดุลกอดีร์(Haj abd Qadir bin haj wangah n.d.11)ได้อธิบายเกี่ยวกับปัญหาอิสติวาอฺในหนังสือ(Irshad al-jawiyin ว่า“จงระมัดระวังเกี่ยวกับปัญหาอิสติวาอฺที่อัลลอฮตรัสในอัลกุรอาน

"الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى " (طه:5)

ความว่า“พระเจ้าทรงกรุณาปรานีทรงสถิตย์บนบัลลังก์”

(ฏอฮา:5)

"اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ " (الرعد:2)

ความว่า“อัลลอฮ์คือผู้ทรงดำรงชั้นฟ้าทั้งหลายไว้โดยปราศจากเสาตั้งพวกเขามองเห็นมันและทรงสถิตบนบัลลังก์”

(อิรรอฮุด:2)

และมีอีกหลายโองการที่เกี่ยวกับการสถิตของอัลลอฮบนบัลลังก์ ถ้าพระองค์ประทับบนบัลลังก์จริงแน่นอนพระองค์ต้องใช้คำว่า ชะละสา(Jalasa)หรือเกาะอะดา(Qa'ada)แปลว่านั่ง แสดงว่าอัลลอฮเหมือนวิตุฎ(Jirim Jisim)แต่พระองค์ปราศจากจากสิ่งเหล่านั้น พระองค์ตรัสว่า

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ (الشورى: 11)

ความว่า“ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์”

(อิซซุรอ:11)

4.2. โองการเกี่ยวกับคุณลักษณะพระพักตร์ของอัลลอฮดังที่ตรัสว่า

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ (الرحمن: 26-27)

ความว่า“ทุกๆสิ่งที่อยู่บนแผ่นดินย่อมแตกกัน และพระพักตร์พระเจ้า ของเจ้าผู้ทรงยิ่งใหญ่ทรงโปรดปรานเท่านั้นที่ยังคงเหลืออยู่”

(อิรรอห์มาน26-27)

พระพักตร์ของพระเจ้าหมายถึงอาดมัน(ชาติของอัลลอฮ)(Al-jalalaini: n.d.702)

4.3. โองการเกี่ยวกับคุณลักษณะดวงเนตรของอัลลอฮอัลลอฮดังที่อัลลอฮตรัสว่า

وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ (هود: 37)

ความว่า“และเจ้าจงสร้างเรือภายใต้สายตาของเรตามคำบัญชาของเราและอย่ามาพูดกับข้าถึงบรรดาผู้อธรรม แท้จริงพวกเขาจะถูกถอนน้ำตาย”

(ฮูด:37)

ดวงเนตรหมายถึงการปกป้องรักษาและความดูแลของพระองค์(AhmadSowin.d:2/200)

4.4. โองการเกี่ยวกับคุณลักษณะการมาของอัลลอฮดังที่อัลลอฮตรัสว่า

كُلًّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا (الفجر: 21-22)

ความว่า“หากมิได้เมื่อแผ่นดินถูกทำให้สั่นสะเทือนเป็นผุยผงและพระเจ้าของเจ้าเสด็จมาพร้อมทั้งมะลาอิกะฮ์(เทวดา)เป็นแถวๆ”

(อัลฟัจญร :21-22)

พระเจ้าของเจ้าเสด็จมาหมายถึงคำสั่งของอัลลอฮ์(AhmadSowin.d.:4/301)และ(al-jalalainin.d.804)

5. ตัวอย่างการตีความของอะชาอิเราะฮ์เกี่ยวกับหะดีษตีฟาดเคาะบารียะฮ์

5.1. อัลหะดีษเกี่ยวกับคุณลักษณะนี้ของอัลลอฮ์ดังที่ท่านรศูต(ที่อัสสลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม) ได้กล่าวว่า

"إن قلوب بني آدم كلها بين أصبعي الرحمن" (رواه مسلم في كتاب القدر الرقم: 2654/5 2045/5)

ความว่า“แท้จริงหัวใจของมนุษย์อยู่ระหว่างสองนิ้วของอัลลอฮ์ผู้ทรงเมตตา”

(บันทึกโดยมุสลิมในกิตาบบอัลกะดร์หมายเลข2654 , n.d.5/2045)

นิ้วของอัลลอฮ์หมายถึงอำนาจหรือกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์(al-juwaini:1950:155)

5.2. อัลหะดีษเกี่ยวกับคุณลักษณะการลงของอัลลอฮ์ดังที่ท่านรศูต(ที่อัสสลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม) ได้กล่าวว่า

"يرتل ربنا إلى السماء الدنيا في ثلث الليل قال من يدعوني فاستجب له من يسألني فأعطيه من يستغفر لي فأغفر له" (رواه ابن ماجه الرقم: 1366, 435/1)

ความว่า“พระเจ้าเป็นเจ้าของเราจะลงมายังฟากฟ้าที่ใกล้ที่สุดทุกค่ำคืนขณะที่เศษหนึ่งส่วนสามสุดท้ายของเวลาค่ำคืน พระองค์ทรงตรัสว่า”มีผู้ขอพรจากข้าบ้างไหม? ข้าจะตอบรับเขา มีผู้ขอจากข้าไหม? ข้าจะประทานแก่เขา และมีผู้ขอภัยต่อข้าไหม ข้าก็จะให้อภัยแก่เขา”

(บันทึกโดยอิบนุนญาอิม หมายเลข 1366, n.d.1/435)

ลงหมายถึงลงความเมตตาของพระองค์(Ibn Fawrak:n.d.:100)

จากตัวบทของอิรอฮิมอัลละกอญีย์ผู้วิจัยเห็นว่าอะชาอิเราะฮ์กับอายาตหรืออัลหะดีษที่พูดถึงตีฟาด(เคาะบารียะฮ์)แบ่งออกเป็นสองทัศนะ

1. ตีความให้เป็นความหมายอื่นดังตัวอย่างที่กล่าวมา
2. มอบความหมายแก่อัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้นหรือที่เรียกว่า(อัคร์ฟวิด)

อะชาอิเราะฮ์พยายามขจัดข้อคลุมเคลือระหว่างพระองค์กับสิ่งถูกสร้าง(มัจดูก) ดังนั้นอะชาอิเราะฮ์จึงตีความหมายอายาตดังกล่าวให้เป็นความหมายอื่นเพื่อจะให้ความบริสุทธิ์ต่อพระองค์ และจะให้ความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับสติปัญญา แสดงว่าพวกเขานำสิ่งที่ปรากฏการณ์มองเห็นกับดวงตา(al-umur al-mashahid) มาเปรียบเทียบกับสิ่งเร้นลับ(al-umural-ghaibiyat) อันที่จริงใน

โครงการเกี่ยวกับอิสติวาอคืออัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณาปราณีทรงสติบนบัลลังก์ที่เหมาะสมกับพระองค์โดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับสิ่งใดๆ ไม่ต้องยกตัวอย่าง ไม่ต้องบิดเบือน เพราะพระองค์คร่ำว่า

"لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ" (الشورى: 11)

ความว่า“ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์”

(อฺซุร: 11)

นี่คือแนวทางการศรัทธาใน เรื่องนี้ของบรรพชนรุ่นแรกบรรดาสลัฟ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องอะซาอิเราะฮฺ ประวัติแนวคิดและอิทธิพลต่อหลักศรัทธาของมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าใช้เวลาพอสมควร ยังไม่พบว่าได้มีผู้ใดวิจัยในเรื่องนี้โดยตรงในประเทศไทยและต่างประเทศแต่ผู้วิจัยพบหนังสือมากมายที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชาอุลูลุดดีน เช่น

ไฟซ็อล หะยีอาวัง(2542)ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องความศรัทธาตามทฤษฎีของเช็คคาฎออัฟฎูอูนีย์ สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ท่านได้นำเสนอความศรัทธาตามทฤษฎีของเช็คคาฎออัฟฎูอูนีย์และการพัฒนาการของความศรัทธาในภูมิภาคนุซันดารา

เช็คคาฎออัฟฎูอูนีย์กับนักปราชญ์แห่งนุซันดาราและที่มาของแนวคิด และท่านได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความศรัทธาตามหลักการสอนปฐมภูมิอิสลามกับทัศนะของเช็คคาฎอ

ท่านได้นำเสนอแนวความคิดอัลละลามจากสำนักคิดอัลอัชชะรียะฮ์ที่ให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลทางปัญหาและข้อโต้แย้งเชิงตรรกวิทยา(มันฎิก)²⁶ เพื่อสู่ความเข้าใจปัญหาเทววิทยาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการศรัทธาในคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ท่านได้นำเสนอเครื่องมือต่างๆเช่น ตรรกวิทยาจำเป็นต้องใช้สำหรับการทำความเข้าใจดังกล่าวในเบื้องต้น โดยท่านได้ให้คำจำกัดความและอธิบายเครื่องมือต่างๆเหล่านั้นในบทนำอย่างละเอียดก่อนสู่กระบวนการแก้ปัญหาเทววิทยาที่ลึกลงไปเป็นภาพประเด็นทางตรรกวิทยาดังกล่าวเรียกว่า หุกมออักล(Hukumaql)แปรสว่ากฎเกณฑ์ทางปัญญาได้แบ่งออกเป็นสามข้อใหญ่ๆคือ

1. วาญิบ(Wajib)หมายถึงจำเป็นต้องรับด้วยปัญญา
2. มุสตะหีล(Mustahil)หมายถึงรับไม่ได้ด้วยปัญญา
3. จาอิซ(Jaiz)หมายถึงยอมรับได้ด้วยปัญญาหรือรับไม่ได้ด้วยปัญญา

และ ท่านได้นำเสนอคุณลักษณะของอัลลอฮ์ 20 ประการ โดยละเอียด

²⁶ ตรรกวิทยาคือวิชาที่เกิดขึ้นเฉพาะอาศัยความคิดอย่างมีเหตุผล(บุญมี แทนแก้ว:2535: 1)

อีกท่านหนึ่งได้ทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างแนวคิดอะฮ์ลิสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์และแนวคิดอะฮาอิเราะฮ์เกี่ยวกับการเอกภาพต่ออัลลอฮ์(เตาฮีด)คือคอลิดอิบนุอับดุลละฎีฟ(khalid Ibn Abd al-latih 1995 Manhaj ahlisunnah wa al-jama'ah wamanhaj al-Asha'irah fi tahid allah) ท่านได้แบ่งหนังสือออกเป็นสองภาพโดยสรุปดังต่อไปนี้

ภาพที่หนึ่ง

1. ท่านได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความหมายเตาฮีด ประเภทของเตาฮีดตามแนวคิดอะฮ์ลิสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์และแนวคิดอะฮาอิเราะฮ์
2. นำเสนอความหมายอะฮ์ลิสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์และความหมายอะฮาอิเราะฮ์และการวิวัฒนาการอะกีดะฮ์ของอิมามอบุลหะสันอัลอัชคะรีย์
3. เปรียบเทียบเตาฮีดรูปบียะฮ์ระหว่างแนวคิดอะฮ์ลิสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์และแนวคิดอะฮาอิเราะฮ์

ส่วนภาพที่สองได้นำเสนอดังนี้

1. เปรียบเทียบแนวคิดอะฮ์ลิสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์และแนวคิดอะฮาอิเราะฮ์เกี่ยวกับเตาฮีดอัลมาอวัศซิฟาค(พระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์)
2. ทักษะอะฮาอิเราะฮ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์
3. การกลับตัวบางท่านของผู้อาวุโสในสำนักอะฮาอิเราะฮ์ เช่นอิมามอัลหะรอมีน อัลญุวัยนีย์และอัลฆอซาลีย์

อีกท่านหนึ่งได้วิจัยเกี่ยวกับชีวประวัติของนักปราชญ์ยิ่งใหญ่ในอัล-พะฎอนี้คือ อะห์มัด(Ahmad Fathy)2001 Ulama' Besar dari Fattani ท่านได้นำเสนอ ประวัติ บทบาทและผลงานของนักปราชญ์สำคัญในอัล-พะฎอนี้มีแนวคิดอะฮาอิเราะฮ์ เช่น

1. เช็ดควาคอัลพะฎอนี้(1769-1847)
2. มุห์มัดเช็น อิบน์วันมุศฎอฟา อัล-พะฎอนี้(1908)

และอีกท่านหนึ่งคืออับดุลสุโก ดินอะ(2544)ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องทักษนคดิอุลามายูจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดสะลัฟและคอลลัฟ²⁷เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ท่านได้นำเสนอดังนี้

1. ความหมายและแนวคิดสะลัฟและคอลลัฟเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์
2. ทักษนคดิอุลามายูจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อแนวคิดสะลัฟและคอลลัฟเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์

²⁷ คอลลัฟตรงกันข้ามกับสลัฟหมายถึงกลุ่มที่มีชีวิตอยู่หลังสามศตวรรษแรก กลุ่มนี้มีทัศนะว่าโองการอัลกุรอานและอัลหะดีษที่พูดถึงศิฟาคเคาะบารียะฮ์เป็นนัย จำเป็นต้องตีความหมายให้เป็นความหมายอื่น(Jad Hijazi,1992:49)